

De Schaal voor Huishoudelijke Ongeschiktheid: een nieuw instrument om huishoudelijke ongeschiktheid te ramen

Eric BROSENS

Jurist en arbeidsdeskundige, ergologische expertisen

Dr. Geert LAMMENS

Medische expertisen

Inleiding

Na in het kort de ontwikkeling van het begrip huishoudelijke ongeschiktheid in het aansprakelijkheidsrecht te hebben geschetst, ontleden we de invulling die het begrip kreeg onder impuls van de Indicatieve Tabellen.

Over de verschillende Indicatieve Tabellen heen, is het begrip huishoudelijke ongeschiktheid geëvolueerd van een specifieke vorm van arbeidsongeschiktheid naar een "verlies van capaciteit om huishoudelijke taken te kunnen verrichten". Het is abstracter geworden omdat bij de evaluatie van het percentage huishoudelijke ongeschiktheid geen rekening mag worden gehouden met geslacht, leeftijd en "contextuele factoren", zoals gezinssituatie en uitrusting van de woning.

We gaan dieper in op onduidelijkheden die blijven bestaan over huishoudelijke meerinspanningen en overlappingsen tussen huishoudelijke ongeschiktheid en derdenhulp en trekken krijtlijnen om deze knoop te ontwarren.

Eenzijds stellen we vast dat in veel deskundigenverslagen het percentage huishoudelijke ongeschiktheid gelijk wordt gesteld met het percentage persoonlijke ongeschiktheid, maar anderzijds stellen we ook vast dat de bestaande schalen van JOSEPH, MAROT en NAVEAU en de HODA-schaal tekortkomingen vertonen en in de praktijk weinig worden gebruikt.

Dit brengt ons ertoe om een nieuw instrument voor te stellen om huishoudelijke ongeschiktheid te evalueren.

De bouwstenen daarvan zijn een coherente inventaris van de huishoudelijke taken, statistische

gegevens over het tijdsbeslag van deze taken en een scoringssysteem dat gebaseerd is op de International Classification of Functioning, Disability and Health (ICF).

INHOUD

I.	Geschiedenis van de huishoudelijke ongeschiktheid	3
II.	De verschuiving van de inhoud van het begrip huishoudelijke ongeschiktheid	4
III.	De afbakening van de huishoudelijke activiteiten die het referentiekader vormen van de huishoudelijke ongeschiktheid	5
IV.	Schalen voor de bepaling van huishoudelijke ongeschiktheid	8
	A. Het gebruik van een schaal	8
	B. De schaal van JOSEPH, MAROT en NAVEAU	8
	C. De HODA-schaal	9
V.	Bijzondere vraagstukken	9
	A. Tijdelijke en blijvende huishoudelijke ongeschiktheid	9
	B. Vermindert de soepelheid van het huishouden de huishoudelijke ongeschiktheid?	10
	C. Huishoudelijke taken die nog met verhoogde inspanning kunnen worden uitgevoerd en taken die niet meer kunnen worden uitgevoerd zonder hulp	10
	D. Huishoudelijke ongeschiktheid en hulp van derden	11
VI.	De Schaal voor Huishoudelijke Ongeschiktheid	12
VII.	Slotbeschouwing	13
VIII.	Schaal voor huishoudelijke ongeschiktheid	14

I. Geschiedenis van de huishoudelijke ongeschiktheid

De evolutie die de schadepost "huishoudelijke schade" heeft doorgemaakt, is zeer opmerkelijk.¹

In een eerste periode nam de rechtspraak aan, dat een arbeidsongeschikte huisvrouw wel een schade kon oplopen, maar dat het ging om een vorm van morele schade.

1. Geschiedenis geschetst door E. BROSENS en D. SIMOENS, *Huishoudongeschiktheid*, Medi-lus, die Keure, 2000/1, 2, alwaar ook referenties naar rechtspraak.

Medio jaren 1930 dook rechtspraak op, die stelde dat een huisvrouw, die ongeschikt wordt om nog een bijdrage te leveren in het huishouden, naast een morele schade, ook een schade van materiële aard opliep.

Rechtspraak bevestigde dat de aantasting van de fysieke integriteit van een huisvrouw een bron kan zijn van materiële schade.

De volgende doorbraak in de rechtspraak situeert zich rond de eeuwwisseling. Het is de erkenning dat ook mannen een huishoudelijke schade kunnen oplopen.

De meest markante ontwikkeling werd ingeluid door de indicatieve tabel (IT) van 2008, die de driedeling persoonlijke, huishoudelijke en economische ongeschiktheid introduceerde, die in de plaats kwam van de tweedeling invaliditeit en arbeidsongeschiktheid.

De bepaling van de huishoudelijke ongeschiktheid maakt voortaan deel uit van de opdracht van de medisch deskundige.

De IT 2008 bevatte nog geen definitie van het nieuwe begrip huishoudelijke ongeschiktheid.

De IT 2012, die werd voorbereid in de zogenaamde OPEP werkgroep², definieerde de huishoudelijke ongeschiktheid als “de aantasting van het energetisch of functioneel potentieel van het slachtoffer met een economisch waardeerbare weerslag op zijn geschiktheid voor het vervullen van huishoudelijke taken, wat zich uit in een gedeeltelijke of totale onmogelijkheid, dan wel in het leveren van verhoogde inspanningen. Er dient rekening te worden gehouden met zijn actuele familiale situatie en de voorzienbare evolutie ervan”.

In de IT 2016 wordt de huishoudelijke ongeschiktheid omschreven als “de aantasting van het energetisch of functioneel potentieel van het slachtoffer met een economische waardeerbare weerslag op zijn geschiktheid tot het vervullen van de huishoudelijke taken”.

Deze huishoudelijke taken omvatten onder meer de opvoeding van de kinderen, het onderhoud van de woning en de tuin, de huishoudelijke aankopen en de ermee gepaard gaande verplaatsingen, de bereiding van de maaltijden, het onderhoud van de kledij, de administratieve en budgettaire beheer van het huishouden, de zorg voor de huisdieren. De deskundige bepaalt een percentage van de huishoudelijke ongeschiktheid, dat betrekking heeft op de schade die gelijkaardig is voor alle personen aangetast door de in aanmerking genomen letsels. Hij kan dit percentage aanpassen in functie van de specifieke situatie van

het slachtoffer, maar zal in dat geval zijn standpunt dienen toe te lichten.

De IT 2020 brengt geen echte vernieuwing op het vlak van de huishoudelijke ongeschiktheid.

De Indicatieve Tabellen hebben de verdienste dat de toekenning van een vergoeding voor huishoudelijke ongeschiktheid vanzelfsprekend is geworden, maar hebben anderzijds geleid tot een abstrahering van het begrip huishoudelijke ongeschiktheid en een standaardisatie van de schadevergoeding.

II. De verschuiving van de inhoud van het begrip huishoudelijke ongeschiktheid

Het lijkt er sterk op, dat de opstellers van de indicatieve tabel het nieuwe begrip “huishoudelijke ongeschiktheid” initieel het regime hebben willen laten volgen van de beroepsarbeids-ongeschiktheid.

Dit is niet onlogisch omdat in een huishouden arbeid wordt gepresteerd, zij het dan onbezoldigd.

We weten dat voor arbeidsongeschiktheid geldt, dat de tijdelijke arbeidsongeschiktheid beoordeeld wordt in het laatst uitgevoerde beroep. Na consolidatie wordt het beoordelingskader van de blijvende economische ongeschiktheid verruimd tot “de algemene arbeidsmarkt”. De blijvende economische arbeidsongeschiktheid wordt bepaald in functie van de beroepen die nog aan het slachtoffer kunnen worden toegewezen, rekening gehouden met individuele parameters zoals leeftijd, opleiding, ervaring en omscholingsmogelijkheden. De schatting moet abstractie maken van toevallige conjuncturele omstandigheden omdat ze geldig moet zijn voor de toekomst.

Naar analogie zou de huishoudelijke ongeschiktheid, zolang zij tijdelijk is (evolueert), geëvalueerd worden in het licht van de concrete familiale situatie en na consolidatie in functie van de waarschijnlijke evolutie van de familiale toestand.³

Daarom preciseerde de IT 2012 dat de huishoudelijke ongeschiktheid rekening moet houden met de actuele familiale situatie en de voorzienbare evolutie ervan.

Sommigen opperden dat een “evolutief percentage” huishoudelijke ongeschiktheid toekomstige wijzigingen in de samenstelling van het gezin beter zou ondervangen dan een statisch percentage.⁴

2. OPEP staat voor “Observatoire des préjudices patrimoniaux”. De werkgroep bestond uit 3 magistraten, drie vertegenwoordigers van verzekeraars en drie medici.
3. T. PAPART, *La pratique des expertises en évaluation du préjudice corporel*, studiedag 25 mei 2012, IGO.
4. L. BREWAEYS en M. VAN WILDERODE, “Indicatieve tabel: geschikt of ongeschikt bevonden” in W. PEETERS (ed.), *Evaluatie van de Indicatieve Tabel 2012*, die Keure, 2014, 38, die stelt dat een “evolutief percentage” de samenstelling van het gezin beter zou ondervangen.

Dit is echter niet meer de visie die nu overheerst.

De huishoudelijke ongeschiktheid wordt nu ingevuld als “een verlies van capaciteit”.

Als uitdrukking van de vermindering van een capaciteit, moet de evaluatie van de huishoudelijke ongeschiktheid abstractie maken van de rol van het slachtoffer in het gezin, die, zoals J. FAGNART het uitdrukte, slechts van anekdotische waarde is, want een momentopname.⁵

Het percentage huishoudelijke ongeschiktheid wordt geacht gelijk te zijn voor alle personen die getroffen zijn door hetzelfde letsel, ongeacht factoren zoals geslacht, leeftijd, gezinssituatie, arbeidsmarktpositie, uitrusting van de woning enz.

De medisch expert dient bij de evaluatie van de blijvende huishoudelijke ongeschiktheid noch rekening te houden met “situationele” (contextuele) factoren, noch met het feit dat het slachtoffer zich in het verleden al dan niet heeft ingelaten met bepaalde huishoudelijke activiteiten.

De enige uitzondering op het principe “gelijk letsel, gelijke huishoudelijke ongeschiktheid” is het geval van een slachtoffer met een vooraf bestaande medische toestand.

Contextuele factoren moeten hun plaats krijgen in de fase van de berekening van de schadevergoeding.

In een recente publicatie gaat P. LUCAS zelfs nog een stap verder. Daar waar hij aanvankelijk liet verstaan dat de huishoudelijke ongeschiktheid alleszins niet bepaald mag worden op dezelfde grondslag of barema als de persoonlijke ongeschiktheid⁶, verdedigde hij in een recente publicatie dat het percentage blijvende huishoudelijke ongeschiktheid in bijna alle gevallen identiek is aan het percentage persoonlijke ongeschiktheid. De redenering is dat handelingen van het huishouden (de “gestes ménagers”) weinig zouden verschillen van de handelingen van het dagelijkse leven, die het referentiekader vormen voor de persoonlijke ongeschiktheid.⁷

Dit is volgens ons een brug te ver.

De handelingen van het dagelijkse leven, die als maat gelden voor de persoonlijke ongeschiktheid, verschillen van de handelingen van het huishouden, waarvan de taakbelasting zeer uiteenlopend is.

P. LUCAS stelt dat de persoonlijke ongeschiktheid de “primum movens” is van de huishoudelijke ongeschiktheid. Dit mag evenwel niet de indruk laten ontstaan dat een percentage huishoudelijke ongeschiktheid een afgeleid product is van een percentage persoonlijke ongeschiktheid. Persoonlijke, huishoudelijke en economische ongeschiktheid worden weliswaar afgeleid uit dezelfde letsels en functionele beperkingen, maar zijn geen derivaten van elkaar.

De persoonlijke ongeschiktheid wordt bovendien geacht ook de pijnen en frustraties, die gepaard gaan met het letsel, te omvatten, wat niet het geval is voor de huishoudelijke ongeschiktheid.

De percentages persoonlijke en huishoudelijke ongeschiktheid zouden dus meestal van elkaar moeten verschillen.

Spijtig genoeg moeten we bij lezing van medische deskundige verslagen vaststellen, dat het percentage huishoudelijke ongeschiktheid zelden afwijkt van het percentage persoonlijke ongeschiktheid.

Voor de bepaling van de huishoudelijke ongeschiktheid, zoals gedefinieerd door de IT zijn twee punten cruciaal: enerzijds een inventaris van de huishoudelijke taken die als referentiekader worden gebruikt voor de beoordeling en anderzijds het gemiddelde tijdsbeslag van deze taken, die – samen met de prijs van vervangarbeid – hun economische waarde determineert.

Dit zijn noodzakelijke bouwstenen om huishoudelijke ongeschiktheid en schade op een wetenschappelijke basis te kunnen onderbouwen.

Tijdsbestedingsonderzoeken, waarover verder meer, vormen een essentiële sleutel.

III. De afbakening van de huishoudelijke activiteiten die het referentiekader vormen van de huishoudelijke ongeschiktheid

In een huishouden worden waren (goederen en diensten) geproduceerd, die bestemd zijn voor gebruik door het gezin en geen handelswaren zijn, maar wel een handelsequivalent hebben.

5. Uitdrukking gebezigd door J. FAGNART, “Les paradoxes de l'évaluation du dommage corporel” in G. CRUYSMANS (ed.), *Actualités en droit de la responsabilité*, Bruylant-Larcier, 2015, 105.

6. P. LUCAS, “Et si on réu-inventait la réparation du préjudice corporel?” in *Liber amicorum Jean Luc Fagnart*, Anthemis, 597.

7. P. LUCAS, “Le préjudice ménager: à la recherche de ses contours”, *Con.M.* 2020/4, 132.

Met de huisarbeid worden kosten uitgespaard, waarvan de geldwaarde kan worden berekend door de vergelijking te maken met wat voor dezelfde diensten of goederen betaald zou moeten worden.

In het kader van de huishoudelijke ongeschiktheid als een ongeschiktheid die een economische schade genereert, gaat het om de ongeschiktheid om onbetaalde huishoudelijke taken te verrichten, die een goed of dienst opleveren, waarvoor een equivalent op de markt bestaat, m.a.w. uitbesteed kunnen worden aan een derde persoon.

Het criterium van de uitbestedbaarheid is het belangrijkste criterium dat gebruikt wordt om de in geld waardeerbare huishoudelijke activiteiten af te bakenen van de vrijtijdsactiviteiten.

Om huishoudelijke activiteiten af te bakenen van andere activiteiten, worden in de literatuur nog andere criteria gehanteerd, zoals de basisstructuur van de dagelijkse tijd als openbare, familiale of persoonlijke tijd, alsmede de gerichtheid van de activiteit.⁸

Het zou ons te ver leiden om hierover op deze plaats te diep uit te weiden.

Er zijn verschillende waardevolle inspanningen gedaan om de huishoudelijke taken, die het referentiekader vormen voor de evaluatie van de huishoudelijke ongeschiktheid, te inventariseren en te groeperen.

J.-L. FAGNART stelde de volgende inventaris op⁹:

1. M.b.t. de woning
Schoonmaak Afvvalbeheer Verwarming (gas, stookolie, steenkool, hout) Kleine klusjes Klein tuinwerk Huisdieren Decoratie
2. M.b.t. de voeding
Inkopen Keuken Tafel dekken Afwas
3. M.b.t. de kledij
Aankoop Wassen Strijken Verstellen
4. M.b.t. de kinderen
Opvoeding Onderwijs (incl. naar school brengen, begeleiding bij huistaken, schoolvergaderingen)

5. M.b.t. het beheer van het huishouden
Beheer van financiën (dagdagelijkse uitgaven, uitgaven m.b.t. de woning, abonnementen, belastingen, verzekeringen) Beheer van vrije tijd
6. M.b.t. de relaties
Praktische relaties: regelen poetsvrouw, vaklui, publieke diensten Wereldse relaties: huisbezoeken, familiale gebeurtenissen e.d.

G. JOSEPH, J.-F. MAROT en A.-M. NAVEAU stelden een negendelige indeling van huishoudelijke taken voor, waarop ze de schaal hebben gebaseerd, die verder aan bod zal komen¹⁰:

1. Instandhouding van de woning
onderhoud schoonmaak karweien
2. Maaltijdverzorging
planning voorbereiding afwassen afvalbeheer
3. Onderhoud van kledij en linnen
wassen strijken opbergen verstellen
4. Opvoeding van kinderen
helpen bij persoonlijk hygiëne schooltaken begeleiden bij diverse activiteiten
5. Huishoudaankopen
planning uitvoering
6. Beheer van het huishouden op administratief en budgettair vlak
beheer van contacten administreren van documenten gebruik van informatica
7. Verplaatsingen
met een persoonlijke voertuig met het openbaar vervoer
8. Verzorging van huisdieren
voeden uitlaten opvoeden
9. Tuinwerk
aanleg onderhoud gebruik van werktuigen

In de zoektocht naar het meest geschikte referentiekader voor de bepaling van de huishoudelijke ongeschiktheid, kwamen we terecht bij de

8. SCHWEITZER, *Einführung in die Wirtschaftslehre des privaten Haushalts*, Stuttgart, UTB für Wissenschaft, 1991.

9. J.-L. FAGNART, *Premiers jalons pour une réflexion sur le préjudice ménager*, travaux Groupe OPEP, 28 december 2004, geciteerd door P. LUCAS, "Le préjudice ménager: à la recherche de ses contours", *Con.M.* 2020/4, 131.

10. G. JOSEPH, J.-F. MAROT, A.-M. NAVEAU, "L'incapacité ménagère" in *Nouvelle approche des préjudices corporels*, Ed. du jeune Barreau de Liège, Anthémis 2009, 99-117.

HETUS-activiteitenclassificatie, die wordt gebruikt bij tijdsbestedingsonderzoeken, met name het onderdeel “Household and Family Care” daarvan.

De HETUS-classificatie biedt een aanknopingspunt om de verschillende huishoudelijke activiteiten af te bakenen en te koppelen aan de gemiddelde tijd die eraan besteed wordt.

HETUS staat voor “Harmonised European Time Use Surveys”.¹¹ Het is de geharmoniseerde richtlijn die wordt gehanteerd bij de tijdsbestedingsonderzoeken die in verschillende Europese landen worden gevoerd.

Deze guidelines bevatten een ordening, codering en definitie van huishoudelijke activiteiten.

Op inhoudelijk vlak vinden we in HETUS grosso modo dezelfde huishoudelijke activiteiten terug als in de inventarissen van FAGNART en JOSEPH, MAROT en NAVEAU.

Een verschil zit in de “socialising” activiteiten (“wereldse relaties”), die HETUS rangschikt onder de vrije tijd en waarvan het tijdsgebruik slechts meegenomen wordt in de huishoudelijk activiteiten zover deel uitmakend van de andere activiteiten (bv. voeding bereiden, tabel zetten, afruimen, afwassen ...)

Een ander verschil zit in het feit dat noch L. FAGNART, noch G. JOSEPH, J.-F. MAROT, A.-M. NAVEAU de zorg voor andere gezinsleden dan kinderen, in hun inventaris van huishoudelijke taken hebben opgenomen.

De HETUS-systematiek biedt het grote voordeel dat elke in beschouwing genomen huishoudelijke activiteit kan worden gekoppeld aan haar tijdsbeslag, die (samen met de kostprijs voor de vervangarbeid) bepalend is voor haar economische waarde.

Om praktisch bruikbaar te zijn voor gebruik in een meetinstrument voor huishoudelijke ongeschiktheid, dienen de gecodeerde activiteiten te worden gegroepeerd in groepen.

Bij de ordening van de gecodeerde activiteiten in groepen activiteiten werd inspiratie gezocht bij tabellen, die in het buitenland met het oog op de schade-regelingspraktijk zijn samengesteld uit de nationale datapools^{12 13}:

1. Inkopen van goederen en diensten
Boodschappen doen en aankoop van goederen (waaronder kleding, huishoudelijke goederen) Boodschappen in koelkast zetten Teleshoppen, bankieren, aankopen via internet Contacten met commerciële, administratieve, juridische en financiële diensten Contacten met publieke diensten (gemeente, politie, belastingkantoor ...)
2. Verzorgen van maaltijden
Vorbereiden en bereiden van maaltijden Warme maaltijden klaarmaken, koken Eten conserveren (invriezen/inmaken)
3. Vaatwassen en tafeldekken
Afwassen, afruimen, vaatwasser inruimen/leeghalen Tafeldekken
4. Onderhoud van de woning
Afstoffen Stofzuigen Schoonmaken Ramen lappen, zemen Meubels poetsen, vloer in de was zetten, koper poetsen Vloer soppen, badkamer, wc schoonmaken Opruimen Vuilnis opruimen, klaarzetten Kamerplanten verzorgen
5. Wassen
Textiel sorteren en in de wasmachine steken Kleren in de droogmachine steken of uithalen Textiel uit de wasmachine halen Handwas van textiel Strijken, kleding opvouwen, opbergen Textiel aan de wasdraad ophangen of afnemen Bed verschoneren, opmaken
6. Verzorgen van kinderen en huisgenoten
Eten geven, vlees snijden Wassen en aankleden van kinderen Hulp bij huiswerk Toezicht houden op kinderen Verzorging en geneesmiddelen toedienen Kinderen vergezellen bij sportieve en culturele activiteiten, naar de dokter, ziekenhuis, school of kinderopvang Voorlezen, spelen en praten met kinderen Kinderen naar bed brengen Hulp aan een volwassen zorgbehoevende huisgenoot
7. Tuinarbeid en zorg voor dieren
Tuinieren Planten verzorgen Zorg voor dieren

11. De laatste versie van HETUS is deze van 2018. Release date: 07-12-2020. ISBN: 978-92-76-25654-0 <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-manuals-and-guidelines/-/ks-gq-20-011>.

12. C. SCHAHA SEDI, *Praxishandbuch Haushaltführungsschaden*, Deutscher Anwalt Verlag, 2017; F. PARDEY, “Der Haushaltführungsschaden”, 9. Auflage, VWW, 2018; J. SHOEN-BUEHLMANN, “Le ménage pour lieu de travail: le temps consacré au travail domestique et familial et son estimation monétaire, bases statistiques et tableau pour une évaluation du préjudice ménager sur base de l’ESPA 2004 et de l’ESS 2004”, OFS 2006.

13. Korthedshalve worden in de tabel enkel de meest kenmerkende activiteiten opgenomen en de onderliggende HETUS-codes onvermeld gelaten.

8. Kleine herstellingen en reparaties
Doe-het-zelf, allerlei klussen (timmerwerk, loodgieterij, elektriciteit, renovatie...) Herinrichten woning, verhuizen, meubelen van plaats veranderen Herstelling textiel zoals een knoop aannaaien, een zoom omnaaien Onderhoud en reparatie fiets, bromfiets, moto, auto Verven, behangen
9. Organisatie van het huishouden
Administratie bijwerken, betalingen doen Belastingen, hypotheek en verzekeringen Telefoneren naar organisaties, overheden, instellingen, enz. Deur sluiten, gordijnen dicht doen Brievenbus ledigen

IV. Schalen voor de bepaling van huishoudelijke ongeschiktheid

A. Het gebruik van een schaal

Het gebruik van een schaal om huishoudelijke ongeschiktheid te bepalen, sluit aan bij de abstracte invulling, die aan het begrip huishoudelijke ongeschiktheid wordt gegeven als “een vermindering van capaciteit”.

Het correlaat daarvan is “gelijk letsel, gelijke huishoudelijke ongeschiktheid”.

Het ontbreken aan een barema voor huishoudelijke ongeschiktheid, doet de behoefte aan een instrument in de vorm van een schaal ontstaan.

Het gebruik van een schaal mag echter nooit doen vergeten dat de regel van de integrale schadeloosstelling blijft gelden, die impliceert dat schade in integrum en in concreto wordt begroot.

Laat ons niet vergeten dat de Indicatieve Tabel ontsproten is uit de nood om een overvloed aan gerechtelijke betwistingen in te dammen.

Het “semi-forfaitaire vergoedingssysteem” van huishoudelijke schade van de Indicatieve Tabel is vooral bedoeld om het gros van de minder ernstige letsel-schades op een vlotte manier te kunnen afhandelen.¹⁴

In de gevallen waarin het slachtoffer belangrijke functionele beperkingen overhoudt, en daardoor hulp van derden nodig heeft, blijft “maatwerk” te verkiezen.

Het enige mogelijke maatwerk bestaat erin om de huishoudelijke ongeschiktheid en schade concreet te begroten, rekening gehouden met de geslacht, leeftijd en gezinscontext en voorzienbare evolutie daarvan.

Een schaal is “confectie”, die in het beste geval een onderdeel kan uitmaken van maatwerk.

We beschrijven in het kort twee bestaande schalen die worden gebruikt om huishoudelijke ongeschiktheid te ramen, vooraleer we het nieuwe instrument voorstellen, dat we hier voorstellen.

B. De schaal van JOSEPH, MAROT en NAVEAU

De “grille d’évaluation de l’incapacité ménagère” van A.-M. NAVEAU en G. JOSEPH werd voorgesteld op een studiedag in 2007¹⁵ en later gepubliceerd in het Belgisch tijdschrift voor lichamelijke schade en gerechtelijke geneeskunde “Consilio Manuque”.¹⁶

In aansluiting met de indicatieve tabel van 2008, die het onderscheid tussen persoonlijke, huishoudelijke en economische ongeschiktheid invoerde, maar niet de notie huishoudelijke ongeschiktheid definieerde, noch verduidelijkte hoe de huishoudelijke ongeschiktheid moest worden geëvalueerd, stelden JOSEPH en NAVEAU een instrument voor in de vorm van een schaal voor huishoudelijke ongeschiktheid.

In de schaal worden 19 huishoudelijke activiteiten beoordeeld, die kenmerkend zijn voor 9 soorten activiteiten (zie boven).

In de schaal zijn vermenigvuldigers ingebouwd om rekening te houden met het soortelijk gewicht van elke activiteit.

In een herziene versie (2009) werd aan de wegingsfactoren gesleuteld.¹⁷

Elk van de activiteiten wordt beoordeeld in een vierdelige schaal: uitvoerbaar zonder moeilijkheid, met gemiddelde moeilijkheid, met zware moeilijkheid en onmogelijk uit te voeren zonder hulp.

De beoordelaar dient noch rekening te houden met het geslacht, noch met de familietoestand, noch met de leeftijd van de schadelijder.

Een onderbouwing voor het soortelijk gewicht, dat aan de beoordeelde activiteiten wordt toegekend, ontbreekt.

14. M. DE KOCK, “Huishoudelijke ongeschiktheid en derdenhulp, quo vadis indicatieve tabel” in W; PEETERS (ed.), *Evaluatie van de Indicatieve Tabel 2012*, die Keure 2014, 48-53.

15. Expertalia congres van 12 oktober 2007 te Luik.

16. A.-M. NAVEAU & G. JOSEPH, “Le préjudice ménager”, *Con.M.* 2008/2, 3-8.

17. CRIELAARD (ed.), *Nouvelle approche des préjudices corporels. Evolution! Révolution? Résolutions ...*, Éditions du jeune barreau de Liège, 2009 Schaal te raadplegen op AMEFRADOC <https://abefradoc.eu>.

De schaal kan in de vorm van een rekenblad gedownload worden op de site van de “Association Belge Francophone du Dommage Corporel” (<https://abefradoc.eu>).

C. De HODA-schaal

Van recentere datum is de HODA-schaal.¹⁸

De HODA-schaal beoogt rekening te houden met de functionele beperkingen bij het uitvoeren van de huishoudelijke activiteiten, met de mate van verhoogde inspanning en met de toename van de uitvoeringstijd in hoofde van het slachtoffer.

In de schaal werden bewust enkel de huishoudelijke activiteiten, die een algemeen geldend karakter hebben en die de essentie van elk huishouden uitmaken in het spectrum van de beoordeling opgenomen.

Men zal er dus huishoudelijke activiteiten zoals tuinieren, zorg voor kinderen of andere huisgenoten of zorg voor huisdieren, niet in terugvinden.

In de HODA-schaal zijn de volgende categorieën van essentiële huishoudelijke activiteiten opgenomen:

- 1) keukenactiviteiten
- 2) poetsen en onderhoud van de woning
- 3) Verzorgen van kledij en opruimen van de woning
- 4) Klussen en managing huishouden
- 5) Verplaatsingen en boodschappen

In elke categorie dienen vier of vijf huishoudelijke activiteiten beoordeeld te worden.

Het scoringssysteem van de HODA is gebaseerd op de “qualifiers” van de ICF (de International Classification of Functioning, Disability and Health). Daarvoor verdient de schaal een pluim omdat de ICF aanbeveelt om meetinstrumenten te ontwikkelen die de ICF-kwantificering gebruiken.

Bij de scoring dient abstractie te worden gemaakt van het geslacht en van het gegeven dat het slachtoffer een bepaalde taak nooit heeft verricht omdat het de aantasting van de capaciteit is, die wordt geëvalueerd.

Het scoreblad van de HODA-schaal bevat drie eindscores:

- HODA verhoogde inspanningen: som van de scores 0, 1 en 2;
- HODA hulp van derden: som van de scores 3 en 4;
- HODA totaal: som van alle scores.

Wie op elk item 4 scoort, is 100 % huishoudongeschikt.

Doordat alleen de “essentiële” huishoudelijke activiteiten opgenomen zijn in de schaal, is er een mismatch tussen de huishoudelijke ongeschiktheid die de HODA-schaal beoogt te meten en het concept van de huishoudelijke ongeschiktheid van de Indicatieve Tabel.

Zoals bij de schaal van JOSEPH, MAROT en NAVEAU het geval is, ontbreekt een wetenschappelijk onderbouwd verband met het tijdsbeslag van de beoordeelde activiteiten.

De HODA-schaal werd nooit officieel gepubliceerd. Ze is o.m. terug te vinden in het werk “Huishoudelijke Ongeschiktheid” van PETITAT.¹⁹

V. Bijzondere vraagstukken

A. Tijdelijke en blijvende huishoudelijke ongeschiktheid

De vraag kan worden gesteld, of voor de beoordeling van de tijdelijke huishoudelijke ongeschiktheid een ander referentiekader geldt dan voor de evaluatie van de blijvende huishoudelijke ongeschiktheid.

In de rechtsleer vinden we vooral terug dat de blijvende huishoudelijke ongeschiktheid geen momentopname mag zijn. Om die reden moet de evaluatie daarvan abstractie maken van de familiale toestand van het slachtoffer.

In die logica is de blijvende huishoudelijke ongeschiktheid de grootste gemene deler van verschillende familiale contexten waarin het slachtoffer terecht kan komen. Bijgevolg is de gemiddelde tijd, die besteed wordt aan huishoudelijke activiteiten, een richtinggevende factor.²⁰

Het argument dat de huishoudelijke ongeschiktheid geen momentopname mag zijn, lijkt ons niet te kunnen worden ingeroepen voor de tijdelijke huishoudelijke ongeschiktheid.

Th. PAPART opperde dat, althans voor de periode van tijdelijke ongeschiktheid, de deskundige rekening dient te houden met de exacte impact van de letsels op de huishoudelijke activiteiten de het slachtoffer werkelijk uitvoert.²¹

Desalniettemin lijkt het erop dat van de evaluator wordt verwacht, dat hij ook bij de evaluatie van de tijdelijke huishoudelijke ongeschiktheid abstractie maakt van de familiale toestand van het slachtoffer.

18. W. BRUSSELMANS T. THOMAS, C. COOK en K. VERMEULEN, *Housekeeping Damage Scale (HODA), voorbereidende werkzaamheden*, intern document.

19. J.-B. PETITAT, *Huishoudelijke schade*, Story Publishers, 2017, 173.

20. P. STAQUET, “L’incapacité ménagère dans tous ses états” in I. LUTTE (ed.), *Etats généraux du droit médical et du dommage corporel*, Anthemis, 2018, 59.

21. Th. PAPART, *La pratique des expertises en évaluation du préjudice corporel*, studiedag 25 februari 2012, IGO.

Dit kan worden afgeleid uit de model-opdracht van de deskundige van de Indicatieve Tabel.

Volgens de IT 2012 werd aan de deskundige gevraagd om de tijdelijke huishoudelijke ongeschiktheid te bepalen in functie van de weerslag van het letsel op de huishoudelijke activiteit van het slachtoffer en de blijvende huishoudelijke ongeschiktheid in functie van de invloed van de letsels op de huishoudelijke geschiktheid.

Sinds de IT 2016 wordt aan de deskundige gevraagd om ook de tijdelijke huishoudelijke ongeschiktheid te bepalen in functie van de weerslag van het letsel op de huishoudelijke geschiktheid.

B. Vermindert de soepelheid van het huishouden de huishoudelijke ongeschiktheid?

Huishoudelijk arbeid verschilt van arbeid in een werkgever-werknemerrelatie door de variatie van het takenpakket en door een grotere regelvrijheid.

Als één gezinslid zijn rol in het huishouden niet meer kan vervullen, zullen andere gezinsleden (of kennissen uit zijn netwerk) inspringen, zullen taken kunnen worden omgeruild, zullen karweien worden uitgesteld, of op een trager tempo uitgevoerd worden.

Daardoor wordt het inschakelen van betaalde hulp vermeden.

Er mag gesteld worden dat in het licht van de huidige rechtspraak en rechtsleer, noch de herallocatie, noch het uitstellen, noch het temporiseren van huiselijke arbeid van aard zijn om het bestaan van een huishoudongeschiktheid te ontkennen of de toekenning van een schadevergoeding te ontzeggen.

Het lijdt immers geen twijfel dat elke aantasting van het “huishoudelijk arbeidsvermogen” een materiële schade genereert. Het feit dat geen betaalde hulp wordt ingehuurd, doet daar niet van af.

Het gaat om een schade die door de ongeschikte huisvrouw- of huisman persoonlijk wordt geleden en niet door de gezinsleden die moeten inspringen of “hulpeloos zijn geworden op een domein dat hun niet ligt”.²²

De regelvrijheid binnen het huishouden vermindert dus de huishoudelijke ongeschiktheid niet.

C. Huishoudelijke taken die nog met verhoogde inspanning kunnen worden uitgevoerd en taken die niet meer kunnen worden uitgevoerd zonder hulp

Zoals daarnet aangestipt, kan de aantasting van de geschiktheid om huishoudelijke activiteiten uit te voeren, verschillende verschijningsvormen aannemen.

De huishoudelijke ongeschiktheid is de aantasting van het middel.

De aantasting van de “huishoudelijke capaciteit” kan zich op verschillende wijze manifesteren.

Sommige huishoudelijke taken zullen helemaal niet meer of nog nauwelijks kunnen worden uitgevoerd, terwijl andere nog wel mogelijk blijven, maar met het leveren van verhoogde inspanningen *sensu lato* (bemoeilijkte uitvoering, langere uitvoeringstijd, ...).

H. ULRICHTS verdedigt het standpunt dat bij onmogelijkheid om huishoudelijke taken te kunnen verrichten, het verlies aan economische waarde dient te worden vergoed. Bij extra inspanningen dienen de verhoogde inspanningen te worden vergoed. Volgens haar kan maar een van deze schadeposten worden vergoed, maar niet beide samen. Ze geeft het voorbeeld van een slachtoffer dat 50 % huishoudelijk ongeschikt is. Ofwel is het slachtoffer ongeschikt en wordt de huishoudelijke schade (lees hulp van derden) vergoed. Ofwel kan het nog 100 % van huishoudelijke activiteiten leveren en worden de verhoogde inspanningen vergoed (lees: de schade forfaitair vergoed).²³

Dit standpunt zorgt voor verwarring omdat het slecht wordt geduid.

Een slachtoffer dat 50 % huishoudelijk ongeschikt is, zal bepaalde activiteiten niet meer aankunnen (bv. de tuin onderhouden), andere activiteiten nog met verhoogde inspanningen aankunnen (bv. het huis onderhouden) en nog andere activiteiten zonder moeilijkheden aankunnen (bv. het gezin managen). Dit wil zeggen dat dat eenzelfde percentage van blijvende huishoudelijke ongeschiktheid aanleiding moet kunnen geven tot vergoeding voor huishoudelijke derdenhulp én verhoogde inspanningen.

Er is dus een mix van huishoudelijke schadeposten mogelijk, die evenwel geen aanleiding mogen geven tot dubbele vergoeding.

22. Zie J.-B. PETITAT, *Huishoudelijke schade*, Story Publishers, 2017, 25-27.

23. H. ULRICHTS, *Schaderegeling in België*, Kluwer, 2013, 93.

Hoe belangrijker de aantasting van de huishoudelijke ongeschiktheid is, hoe meer men zich zal verwijderen uit de sfeer van de verhoogde inspanningen.

Bij belangrijkere huishoudelijke ongeschiktheden, volstaat het niet dat de expert alleen een percentage huishoudelijke ongeschiktheid bepaalt, maar zal hij ook dienen te preciseren of de ongeschiktheid zich manifesteert in verhoogde inspanningen dan wel in een onmogelijkheid, die menselijke assistentie noodzakelijk maakt.²⁴

D. Huishoudelijke ongeschiktheid en hulp van derden

In de medico-legale context heeft de term derdenhulp (“*tierce personne*”) traditioneel betrekking op de menselijke assistentie in de vorm van hulp, bijstand of toezicht die een slachtoffer nodig kan hebben om autonoom te kunnen leven.

De huishoudelijke ongeschiktheid heeft betrekking op de ongeschiktheid voor het uitvoeren van huishoudelijke activiteiten.

Het gaat in principe om onderscheiden begrippen.

Huishoudelijke ongeschiktheid kan resulteren in de behoefte om hulp in te schakelen voor huishoudelijke activiteiten die niet of nog nauwelijks kunnen worden uitgevoerd.

Bepaalde auteurs bevelen aan om voor de noodzakelijke hulp bij het verrichten van huishoudelijke taken en de noodzakelijke hulp voor verlies aan zelfredzaamheid een andere terminologie te gebruiken om verwarring te voorkomen.²⁵

Dit advies indachtig, spreken we van huishoudelijke derdenhulp om deze te onderscheiden van andere derdenhulp, die daarnaast nog kan bestaan.²⁶

De vergoedbare derdenhulp, die nog naast de huishoudelijke derdenhulp kan bestaan heeft betrekking op de assistentie die noodzakelijk is in de sfeer van de

zelfzorgtaken of basale ADL (b-ADL): opstaan, zichzelf wassen, zijn haar kunnen kammen, zich kunnen kleden, zich voeden, drinken, zijn medicatie kunnen nemen, zich kunnen verplaatsen, naar toilet gaan.

Voor de inventarisatie van deze b-ADL kunnen verschillende instrumenten worden gebruikt.

Vermeldenswaard in dat verband is het onderzoek dat gebeurde n.a.v. de ontwikkeling van het Zorgzwaarte Instrument (ZZI) door het Vlaams Agentschap voor Personen met een Handicap. Daaruit bleek dat zowel de ELIDA- als de BARTHEL-index goede voorspellers zijn voor de direct persoonsgebonden tijd die wordt besteed aan basale ADL. De ELIDA-schaal heeft het nadeel dat ze méér meet dan de b-ADL alleen. Bijgevolg zou de ELIDA-schaal ontdaan moeten worden van de huishoudelijke componenten om geen overlappingsen te laten ontstaan. De BARTHEL biedt het voordeel uitsluitend b-ADL in kaart te brengen en blijkt bovendien een goede lineaire voorspelling te geven van de b-ADL.²⁷

Met een correct gebruik van de door ons voorgestelde schaal en de hierboven toegelichte krijtlijnen, zouden er geen overlappingsen mogen ontstaan tussen de huishoudelijk derdenhulp en de b-ADL.

Dit is belangrijk opdat de schade, maar ook niet meer dan de schade, wordt vergoed in het licht van de casatierechtspraak, die stelt dat de vergoeding voor derdenhulp de huishoudelijke schade kan omvatten.²⁸

Om dubbele vergoeding uit te sluiten, wordt daarom aanbevolen dat de medisch deskundige de perimeter afbakt van de derdenhulp en de huishoudelijke hulp.²⁹

Er zijn meerdere gerechtelijke uitspraken bekend m.b.t. dossiers, waarin de deskundige overging tot een afzonderlijke begroting van de huishoudelijke schade en derdenhulp, in functie waarvan de rechter kosten voor familiehelp, poetshulp en onthaalmoeder toeweest op de ene of de andere schadepost.³⁰

24. P. STAQUET, “L’incapacité ménagère dans tous ses états” in I. LUTTE (ed.), *Etats généraux du droit médical et du dommage coporel*, Anthemis, 2018, 42.

25. E. LEMMENS en H. ULRICHTS, “De (on)mogelijkheden van de rechter in letselschadedossiers” in T. VANSWEEFELT en B. WEYTS (ed.), *De Indicatieve Tabel 2016; kansen en kritiek – ALLIC IV*, Intersentia, 2018, 109.

26. B. SCHOUTEN, L. VANERMEN en P. CAES, “Het zorgzwaarte-instrument, een tijdsregistratie-onderzoek”, *Tijdschrift voor Welzijnswerk* juli 2013, 27.

27. B. SCHOUTEN, L. VANERMEN en P. CAES, “Het zorgzwaarte Instrument, een tijdsregistratie-onderzoek”, *Tijdschrift voor Welzijnswerk*, nr. 333 van juli 2013; Onderzoek Tijdsregistratie Zorgzwaarte Voorzieningen, net gepubliceerd onderzoeksrapport vzw STIJN, beschikbaar op www.stijn.be.

28. Cass. 11 maart 1999, C980145 F, samengevat als: “Le juge d’appel peut, par une appréciation souveraine des faits de la cause, considérer que l’indemnité allouée par le premier juge à la victime d’un accident, pour l’aide d’une tierce personne, englobe le dommage résultant de la perte ménagère”, <https://juportal.be/content/ECLI:BE:CASS:1999:ARR.19990311.10?HiLi=eNpLtDKwq4FAAZPAf4=>. Volgens ons hoogste rechtscollege kon de bodemrechter in het voorliggende geval door een soevereine appreciatie van de feitelijke elementen inderdaad oordelen dat met schadeloosstelling wegens derdenhulp ook de huishoudschade werd vergoed, en zulks in de lijn van het expertiseverslag dat had gesteld dat de gezondheidstoestand van het slachtoffer “requiert l’assistance d’une tierce personne non seulement pour l’accomplissement des tâches ménagères, mais aussi pour les déplacements, l’absorption de nourriture, l’hygiène personnelle et l’habillement (...)”.

29. P. LUCAS, “Et si on ré-inventait la réparation du préjudice corporel?” in *Liber amicorum Jean Luc Fagnart*, Anthemis, 617-618.

30. Zie J.-B. PETITAT, *Huishoudelijke schade*, Story Publishers, 2017, 77-78.

VI. De Schaal voor Huishoudelijke Ongeschiktheid

We hebben een overzicht gemaakt van de inzichten over huishoudelijke ongeschiktheid als lastenboek voor een nieuw instrument om huishoudelijke ongeschiktheid te evalueren, dat we de “Schaal voor Huishoudelijke Ongeschiktheid” (verder afgekort als SHO) hebben genoemd.

De SHO bestaat uit twee roosters.

Rooster 1 wordt gebruikt om de ongeschiktheid voor negen groepen van huishoudelijke taken te schatten.

De groepering van de huishoudelijke taken in (ongeveer) negen groepen sluit aan bij buitenlandse modellen, waarin gegevens uit tijdsbestedingsonderzoek op maat werden gesneden voor het doel van de schatting van huishoudelijke schade.

De ICF beveelt aan dat meetinstrumenten de ernstgraad van stoornissen, activiteiten en participatie op uniforme wijze kwalificeren. De percentages moeten in verschillende domeinen worden uitgedrukt in percentielen van de standaardbevolking.

De ICF beveelt aan om de volgende ernstgraden te hanteren:

Ernstgraad	Omschrijving	Percentiel
0	GEEN stoornis (geen, afwezig, verwaarloosbaar, ...)	0-4 %
1	LICHTE stoornis (gering, laag, ...)	5-24 %
2	MATIGE stoornis (tamelijk, ...)	25-49 %
3	ERNSTIGE stoornis (aanzienlijk, hoog, sterk, ...)	50-95 %
4	VOLLEDIGE stoornis (totaal, ...)	96-100 %

In de SHO wordt het percentage huishoudelijke ongeschiktheid voor elke groep ongeschiktheid afgeleid uit het gemiddelde van de profielwaarden, die worden toegekend aan elk van de deelactiviteiten.

De ongeschiktheid wordt geschat per groep activiteiten, waarvan de taakuitvoeringseisen evenwel verschillen.

Deze methode van de schatting van de ongeschiktheid per groep activiteiten, wordt “sommairisch” genoemd.

De sommarische methode is een vorm van confectie in vergelijking met het maatwerk van de arbeidsanalytische aanpak, die zou inhouden dat de huishoudelijke taken ontrafeld zouden worden in handelingen en hun belasting (uitvoeringsvereisten), die afgewogen worden aan de belastbaarheid (arbeidsvermogen).³¹

We hebben ervoor gekozen om een vrij uitgebreid aantal deelactiviteiten in de schaal op te nemen. Dit biedt het voordeel dat de score voor de groep activiteiten een realistisch gemiddelde is.

Het bleek nodig om geringe aanpassingen aan te brengen aan de ICF-schaal teneinde overschatting van huishoudelijke ongeschiktheid bij geringe beperkingen en onderschatting bij zware beperkingen te vermijden.

In het hoge vaardigheidsbereik werd een categorie “niet beperkt” toegevoegd. In het laagste vaardigheidsbereik associeert de SHO een ongeschiktheid van meer dan 95 % met een volledige ongeschiktheid.

Aldus hanteert de SHO geen vier- maar een vijfpuntenschaal met de volgende profielwaarden, waarvan de omschrijvingen nagenoeg overeenkomen met de “qualifiers” van de ICF:

Profielwaarde	Omschrijving	Ongeschiktheid
0	Niet beperkt	0 %
1	Minimaal beperkt	1-4 %
2	Licht beperkt	5-24 %
3	Matig beperkt	25-49 %
4	Ernstig beperkt	50-95 %
5	Afwezige capaciteit	>95 % wordt gelijkgesteld met 100 %

Rooster 2 zet de ongeschiktheden voor de negen groepen van huishoudelijke taken om in een globaal percentage huishoudelijke ongeschiktheid, rekening gehouden met het gemiddelde tijdsbeslag van elke groep van huishoudelijke taken in een leven van een volwassen persoon.

De gegevens over dit tijdsbeslag ontleen we aan het meest recente Belgische nationale tijdsbestedingsonderzoek van 2013, dat de gegevens van 4127 Belgische respondenten van 18 jaar en ouder groepeerde.

Het gemiddelde tijdsbeslag van 9 groepen van huishoudelijke activiteiten is³²:

31. Vgl. M. RESCH, *Arbeitsanalyse im Haushalt*, Zürich, VDF, 1999, 81.

32. Met dank aan de heer Theun Pieter VAN TIENOVEN van de Postdoctoral Fellow Research Group TOR van de VUB, die de gegevens van het Belgische nationale tijdsbestedingsonderzoek van 2013 voor ons op maat verwerkte.

Tabel. Volwassenen (18+ jaar) Tijd besteed aan huishoudelijke taken en kindercare naar leeftijd [in uren per jaar]

	Leeftijd					
	18 tot 29 jaar	30 tot 44 jaar	45 tot 64 jaar	65 tot 79 jaar	80 jaar en ouder	Total
<i>Inkopen goederen en diensten</i>	177,5	167,2	197,8	186,8	108,0	183,7
<i>Verzorgen van maaltijden</i>	174,8	192,7	209,0	267,2	295,4	213,4
<i>Vaatwassen en tafeldekken</i>	90,8	110,0	124,2	166,6	140,8	125,3
<i>Onderhoud van de woning</i>	167,0	191,9	226,7	233,4	130,5	211,0
<i>Wassen</i>	54,1	85,8	107,9	82,1	60,4	90,9
<i>Verzorging van kinderen en huisgenoten</i>	314,5	317,9	76,6	48,4	3,9	162,4
<i>Kleine herstellingen en reparaties</i>	61,3	77,6	106,4	125,3	38,5	96,5
<i>Tuinarbeid en zorg voor dieren</i>	22,0	50,6	102,6	164,2	175,1	92,8
<i>Organisatie van het huishouden</i>	15,8	27,7	35,2	44,2	24,5	32,8
<i>Totale tijd besteed aan huishouden door volwassenen (18+ jaar)</i>	1077,8	1221,3	1186,4	1318,1	977,0	1208,7

Het is de totale tijd die door volwassenen (mannen én vrouwen samen) besteed wordt aan huishoudelijke taken (laatste kolom van de tabel), die als ijkingspunt wordt gebruikt voor het tweede rooster van de SHO.

N.a.v. een eerste ontwerp van de SHO stelden we vast dat een oppuntstelling zich opdroeg binnen de profielwaarde 4 van de SHO.

De SHO-profielwaarde 4 “ernstig beperkt” correspondeert met de ICF-ernstgraad 3 “ernstige stoornis: aanzienlijk, hoog, sterk, ...”. Ze is van toepassing wanneer de beoordeelde huishoudelijke activiteit sterk bemoeilijkt is, de uitvoering daarvan veel meer tijd vergt of gedeeltelijke menselijke hulp noodzaakt.

Deze profielwaarde omvat dus zowel huishoudelijke activiteiten die nog met grote moeite, als activiteiten, die helemaal niet meer uitgevoerd kunnen worden zonder menselijke bijstand.

In de huidige stand van rechtsleer- en rechtspraak is het evenwel wenselijk dat het percentage huishoudelijke ongeschiktheid wordt uitgesplitst in huishoudelijke meerinspanningen *sensu lato* enerzijds en huishoudelijke derdenhulp anderzijds.

Indien de SHO de profielwaarde 4 integraal zou omzetten in huishoudelijke derdenhulp, zou een overschatting van de huishoudelijke derdenhulp ontstaan.

Om de kerk in het midden te houden, wordt daarom een ongeschiktheid tussen 50 en 72,5 % voor de helft en een ongeschiktheid tussen 72,5 en 95 % voor drie vierde in huishoudelijke derdenhulp omgezet.

In het geval voor een groep activiteiten huishoudelijke derdenhulp van toepassing is, geeft het rooster een uitval in uren per jaar aan.

Omdat deze tijdsaanduiding – zoals het percentage huishoudelijke ongeschiktheid zelf – abstractie maakt

van geslacht, leeftijd, gezinssituatie, ... is deze niet meer dan een indicatie, die niet noodzakelijk overeenkomt met de schade die op het moment van de schatting “in concreto” wordt geleden.

VII. Slotbeschouwing

Met de Schaal voor Huishoudelijke Ongeschiktheid (SHO) stellen we een nieuw instrument voor om huishoudelijke ongeschiktheid te evalueren.

De SHO levert een “one-size-fits-all”-percentage huishoudelijke ongeschiktheid op, dat beantwoordt aan de invulling die de Indicatieve Tabel aan huishoudelijk ongeschiktheid geeft.

Verdere pluspunten zijn dat de SHO gebaseerd is op gegevens uit tijdsbestedingsonderzoek en een percentage huishoudelijke ongeschiktheid oplevert, dat onderverdeeld wordt in huishoudelijke derdenhulp en verhoogde inspanningen.

De analyse van de doctrine, die zich in de nasleep van de Indicatieve Tabellen heeft ontwikkeld en de denkoefening om daarvoor een meetinstrument te maken, stelt evenwel ook dat een percentage huishoudelijke ongeschiktheid een vrij abstract begrip is omdat het geen rekening houdt met leeftijd, geslacht, gezinssituatie en andere “contextuele” factoren.

Daarvoor kan begrip worden opgebracht omdat het vergoedingssysteem van huishoudelijke schade van de Indicatieve Tabel bedoeld is om het gros van de minder ernstige letselschades op een vlotte manier te kunnen afhandelen.

In ernstigere gevallen zal een “tailor-made”-benadering de voorkeur genieten boven de “van-hetzelfdelaken-een-pak”-aanpak en zal er behoefte zijn aan een “contextuele” evaluatie om de huishoudelijke schade concreet te kunnen bepalen.

Mede daarom werd ervoor gekozen om de HDS te splitsen in twee roosters.

Dit vergoot de aanwendingsmogelijkheden van de schaal en opent de deur naar maatwerk.

Het tweede rooster kalibreert de ongeschiktheden voor verschillende groepen huishoudelijke taken van het eerste rooster met het gemiddelde tijdsbeslag van huishoudelijke taken in een leven van een volwassen persoon.

Door de ijking van het tweede rooster te wijzigen, kan met behulp van de HDS een op maat gemaakt percentage huishoudelijke ongeschiktheid worden bepaald.

We hopen dat onze denkoefening de aanzet zal zijn voor verdere reflexie over de invulling van het begrip huishoudelijke ongeschiktheid- en schade en hulp van derden.

In de ontwikkeling van een praktisch bruikbaar instrument om de hulp van derden voor persoonlijke zorgtaken te evalueren in aanvulling op de huishoudelijke derdenhulp, die kan worden berekend met de SHO, ligt nog een uitdaging.

VIII. Schaal voor huishoudelijke ongeschiktheid

Rooster 1: raming van de ongeschiktheid voor 9 groepen van huishoudelijke taken

Groepen huishoudelijke taken	ICF Profiel-waarde	Omschrijving	Ongeschiktheid in %
Inkopen goederen en diensten			0,00
Boodschappen doen en aankoop van goederen	0	niet beperkt	
Boodschappen in koelkast zetten	0	niet beperkt	
Teleshoppen, bankieren, aankopen via internet	0	niet beperkt	
Contacten met comm., adm, jur. en fin. diensten	0	niet beperkt	
Contacten met publieke diensten	0	niet beperkt	
Verzorgen van maaltijden			0,00
Vorbereiden van maaltijden incl. groenten snijden	0	niet beperkt	
Bereiden van maaltijden	0	niet beperkt	
Warme maaltijden klaarmaken, koken	0	niet beperkt	
Een bereide maaltijd opwarmen in de oven	0	niet beperkt	
Voedsel conserveren (invriezen/inmaken)	0	niet beperkt	
Vaatwassen en tafeldekken			0,00
Afwassen, afruimen, vaatwasser inzetten/leeghalen	0	niet beperkt	
Tafeldekken	0	niet beperkt	
Onderhoud van de woning			0,00
Afstoffen	0	niet beperkt	
Stofzuigen	0	niet beperkt	
Schoonmaken	0	niet beperkt	
Ramen lappen, zemen	0	niet beperkt	
Meubels poetsen, vloer in was zetten, koper poetsen	0	niet beperkt	
Vloer reinigen, badkamer, wc schoonmaken	0	niet beperkt	
Opruimen	0	niet beperkt	
Vuilnis opruimen, klaarzetten	0	niet beperkt	
Kamerplanten verzorgen	0	niet beperkt	
Wassen			0,00
Textiel sorteren en in de wasmachine steken	0	niet beperkt	
Kleren in de droogmachine steken of uithalen	0	niet beperkt	
Textiel uit de wasmachine halen	0	niet beperkt	
Handwas van textiel	0	niet beperkt	
Strijken, kleding opvouwen, opbergen	0	niet beperkt	
Textiel aan de wasdraad ophangen of afnemen	0	niet beperkt	
Bed verschonon, opmaken	0	niet beperkt	
Verzorgen van kinderen en huisgenoten			0,00
Eten geven, vlees snijden	0	niet beperkt	
Wassen en aankleden van kinderen	0	niet beperkt	
Hulp bij huiswerk	0	niet beperkt	
Toezicht houden op kinderen	0	niet beperkt	
Verzorging en geneesmiddelen toedienen	0	niet beperkt	
Kinderen vergezellen naar activiteiten, dokter enz.	0	niet beperkt	
Voorlezen, spelen en praten met kinderen	0	niet beperkt	
Kinderen naar bed brengen	0	niet beperkt	
Hulp bieden aan volwassen zorgb. huisgenoot	0	niet beperkt	

Groepen huishoudelijke taken	ICF Profiel-waarde	Omschrijving	Ongeschikt-heid in %
Kleine herstellingen en reparaties			0,00
Doe-het-zelf, allerlei klussen	0	niet beperkt	
Herinrichten woning, verhuizen ...	0	niet beperkt	
Herstel textiel: knoop aannaaien, zoom naaien, ...	0	niet beperkt	
Onderhoud en reparatie fiets, bromfiets, moto, auto	0	niet beperkt	
Verven, behangen	0	niet beperkt	
Tuinarbeid en zorg voor dieren			0,00
Tuinieren	0	niet beperkt	
Planten verzorgen	0	niet beperkt	
Zorg voor dieren	0	niet beperkt	
Organisatie van het huishouden			0,00
Administratie bijwerken, betalingen doen	0	niet beperkt	
Belastingen, hypotheke en verzekeringen	0	niet beperkt	
Telefoneren naar organisaties, overheden, ...	0	niet beperkt	
Deur sluiten, gordijnen dicht doen	0	niet beperkt	
Brievenbus ledigen	0	niet beperkt	

© Eric BROSENS en Geert LAMMENS

Rooster 2: huishoudelijke ongeschiktheid, rekening gehouden met de weging van de 9 soorten activiteiten in functie van hun gemiddeld tijdsbeslag.

	uren/jaar	% ongeschiktheid	Omzet-coëfficiënt huish. derdenhulp	Nood aan huish. derdenhulp in uren/jaar
Inkopen goederen en diensten	183,7	0,00	0	0,00
Verzorgen van maaltijden	213,4	0,00	0	0,00
Vaatwassen en tafeldekken	125,3	0,00	0	0,00
Onderhoud van de woning	211,0	0,00	0	0,00
Wassen	90,9	0,00	0	0,00
Verzorgen van kinderen en huisgenoten	162,4	0,00	0	0,00
Kleine herstellingen en reparaties	96,5	0,00	0	0,00
Tuinarbeid en zorg voor dieren	92,8	0,00	0	0,00
Organisatie van het huishouden	32,8	0,00	0	0,00
Totaal aantal huishouduren per jaar	1.208,7			0,00
Totaal % huishoudelijke ongeschiktheid:	0,00 %			
waarvan verhoogde inspanningen sensu lato:	0,00 %			
waarvan huishoudelijke derdenhulp:	0,00 %			

Referentiekader: Belgische nationale tijdsbestedingsonderzoek van 2013.

ICF Profielwaarden

- 0 Niet beperkt (0 %)
- 1 Minimaal beperkt (1-4 %)
- 2 Licht beperkt (5-14 %)
- 3 Matig beperkt (25-49 %)
- 4 Ernstig beperkt (50-95 %)
- 5 Totaal beperkt (>95 %)

Profielwaarden 1, 2 en 3: monden uit in verhoogde inspanningen

Profielwaarde 4: resulteert deels in huishoudelijke derdenhulp en deels in verhoogde inspanningen. Een ongeschiktheid tussen 50 en 72,5 % wordt voor de helft en een ongeschiktheid tussen 72,5 en 95 % voor drie vierde omgezet in huishoudelijke derdenhulp.

Profielwaarde 5: resulteert in huishoudelijke derdenhulp.